

МЕДІАКРИТИКА

Змінимо медіа на краще ISSN 2079-2689

~ВИ~БІР~

Оксана Косяк
Опубліковано: 18-09-2008
Розділи: №08.

(Психопатологічний хронопис)

Час вибору
можливість вибору
передбачає
його відсутність
а отже
вибір зроблено
завчасу
В. Слапчук

Минуть десятиліття...

І в американських, російських, польських, українських джерелах закарбується і розгорнеться історична панорама найгероїчніших/найдраматичніших/найтривіальніших сторінок історії України XXI століття – вибори Президента.

Мине ще кілька століть..., і після непомірного возвеличування/розвінчування новообраного правителя – однієї з найяскравіших/найнепомітніших постатей зламу епох – настане час зважених і безпристрасних, не переобтяжених політичною кон'юктурою, оцінок... Тоді, ймовірно, постане більш-менш об'єктивний історичний портрет/"монумент" четвертого Президента України, як особистості, чиї масштаби не вкладаються/вкладаються у певні рамки й стереотипи біографій вождів / диктаторів.

Тоді ми зможемо прочитати щось на кшталт:

– "... турки поставили у... А наприкінці того ж року – стратили..."

– "... за доносом звинуваченого у зраді... розстріляли поляки..."

– "... поводився зверхньо. Убитий козаками..."

– "... тривала боротьба і безнадія змусили зректися булави. Решту життя провів у "почесному засланні" поблизу Москви..."

– "... його виведено на майдан, щоб скарлати на смерть, але цар помилував і заслав до Сибіру. Якого року і де саме помер – невідомо..."

– "...добровільно зрікся влади. Жив у Петербурзі та за кордоном..."

Чи:

– Був обраний у результаті жорстокої політичної боротьби, що супроводжувалась закулісними інтригами та відверто незаконними діями... "..." фінансував кампанію з дискредитації влади за рахунок коштів із Заходу".

Або:

– "правлячі кола зі Сходу готові були встановити кримінальну диктатуру. Для цього вони знайшли кандидата з кримінальним минулим". Однак "зеки ніколи не керували державами..."

НЕВЖЕ?

А ХТО Ж КЕРУВАВ? – БЛАГОЧЕСТИВИ ПРАВЕДНИКИ?

~БІР~

Хоч, як страшно ходити до лісу,
проте було б страшніше,
якби ліс прийшов до нас.
В. Слапчук

Правителі, як і звичайні смертні, не застраховані від вад і помилок.

Історія приводить чимало прикладів відверто злочинної діяльності "володарів цього світу". У середовищі політиків, де властолюбство і жорстокість підкріплюються військовою силою, яскравіше, ніж у будь-якій з інших сфер діяльності, проявляються найнегативніші риси людських характерів.

Як правило – сучасники бачили(ать) в очах людовіків, карлів, олександрів, -анів, -авів – царів вавилонських, асирійських, візантійських, римських, руських... вогонь божества, наступники – дим божевілля.

Виявляється, великий Наполеон був епілептиком, Хаммурапі – брехуном, Олександр Македонський, Октавіан Август, Імператор Франків – кровожерними збоченцями, а "відважний" Атилла – жахливою на вигляд істотою, яка не мала нічого спільного з людським родом, окрім, хіба що – дару слова. "Його спокійно можна було прийняти за двоногого звіра чи грубо вирізану з дерева фігуру, що прикрашає перила мостів" [Сен-Виктор П. де. Боги и люди. – К.: МП "Муза", 1992. – 336с.]. Історія коронованих осіб Росії – щонайповніший "набір" божевільних та "святих" катів (один Іоан Грозний чого вартий!). Найновіший час теж не далеко втік. Але залишимо його для нащадків – аби угледіти "звірний вишкір" тиранів, – потрібна відстань...

Щоб там не казали, а людська кров завжди лилась і досі летить струмками, ріками, морями... Постаменти "державотворцям" підносились(яться) на грудях людських жертв. І, що вище й більше це могильне груддя, тим "славетніші" "герої" ("sub specie aemernitatis!" – ("Під знаком вічності!)).
A la guerre, comme a'la guerre?

Психологічні портрети відомих історичних осіб дають підстави стверджувати, що сутність та ідея влади спокійно вміщуються у вузькому черепі Тамерлана.

На думку відомих психопатологів (приміром П. Ковалевського [Ковалевський П. Обдаровані божевіллям. – К.: Україна, 1994. – 302с.]), у діяльності "геніальних політиків" емоції завжди переважали(уть?) над розумом. Їм набагато простіше було(є?) витримати натиск цілих армій, аніж приборкати власну уяву; нестерпно й образливо обійтися без помпезності, видовищності привселюдних страт і покань, "карнавальних" "картин" руйнації, содомських "гріхопадін" ("вісім тисяч вбито, частину розіпнено на хрестах, інші продані в рабство!" – пише літопис про облогу міста Олександром Македонським). Тирані Риму, короновані особи середньовіччя, інші "великі" можновладці жили(уть?) – як діти? – у власноруч "створеному" фантастичному (віртуальному?), позбавленому відчуття дійсності світі, вони абсолютно не здатні розмежувати добро і зло, правду й вимисел (випадок, замість іграшки, клав(де) "синам Бога" у руки "глобус", і вони "безтурботно" крутять цю кульку в руках, думаючи: "Земля належить мені! А ти, о Зевсе, обмежуйся Олімпом!" (Ю. Цезар). Часто видумують щось і починають "свято" в нього вірити. Настільки глибоко, що готові власну голову покласти на плаху за нав'язливу фатаморгану. Хоча... свою рідше; найчастіше – чужі.

Вершители людських доль не мали(ють) почуття честі, змагалися(ються?) незаконними засобами. Ставали(ють) зрадниками, клятвопорушниками,

блязнями... І все ж вони рятували(ють) й губили(ять) нації, "перекроювали(ють)" світ, докорінно змінювали(ють) традиції, творили(ять) щось абсолютно нове: страшно/неймовірно/нереаль-не/прекрасне (контрастне?)... Для цього їм потрібен був(є?) антураж: грім гармат, їдкість порохового диму, солений "аромат" і присмак смерті ("Зоря падає! Земля дрижить! Я – молот, котрий дробить світ!!!") (Атилла).

На їх боці, якщо не мораль, то право!

ЦІ ПОГАНІ ЛЮДИ БУЛИ(Є?) ВЕЛИКИМИ ПОЛІТИКАМИ!!!

ВІДОКРЕМИТИ ПОГАНУ ЛЮДИНУ ВІД ХОРОШОГО ПОЛІТИКА НЕПОМІРНО ВАЖКО !

І чи потрібно?

Поль де Сен-Віктор вважав, що мрія великого правителя потрапити не на християнське небо, а в кривавий рай скандинавської мітології, де "праведники" зранку розсікають один одного на шматки, а ввечері, зібравши якість до купи розкидані члени, бенкетують, підіймаючи наповнені кров'ю черепи.

Хто зна, можливо, машкара, обман, лицемірство якраз необхідний "фехтувальний прийом" у складній політичній "грі"?

Уявімо собі Дон-Кіхота чи ще якогось іншого лицаря "без страху і докору", що (замість алегоричних вітряних млинів) воює з Атиллою, Карлом Сміливим чи Борджіа. Звісно, він одразу ж би й загинув; і канув у Лету. А разом з ним, напевне, й країна! Героїзму, милосердя й мудрості у названій ситуації було б недостатньо.

"Аби перемагати, великому політикові потрібно" щось зовсім інше, він повинен "уподібнюватися то левові, то лисиці [...]". Один з нинішніх правителів, імені котрого, із зрозумілих причин, я не стану називати, – писав Макиавеллі, – тільки те й робить, що проповідує мир та вірність, насправді ж тому й іншому найзліший ворог. Але, якби він слідував тому, що проповідує, то давно втратив би могутність або державу" [Макиавеллі Н. Государь. – М.: Планета, 1990. – С. 54].

Чи не тому добрі, неагресивні й благочестиві володарі повсякчас викликали якщо не антипатію, то – підозру?

Римський імператор Олександр... Протягом чотирнадцяти років не вбив без суду жодної людини – за це його знищив власний народ ("гра" "диктатора" "випадала" зі стилю епохи?).

Марк Аврелій... Царювання цього "коронованого стоїка" – суцільна добродіяльність. Він (за власним бажанням!) позбавився могутності, розділивши її з сенатом та народом. Мовчки пережив заколот і зраду; захищав жінок, дітей і рабів, думав про поховання бідних; з висоти свого трону кидав плащ на оголені тіла прохачів; переслідував сексотів, закривав криваві фонтани церковних арен. Єдиний з усіх римських правителів він насмілювався відняти у народу людську бійню. І що?

Зрештою втомлений, хворий і самотній "всемогутній володар" виголосив: "Omnia fui nihil prodest!" ("Я був усім, і все ні до чого!") і... покінчив життя самогубством...

А як же славетні руські князі, приміром – Святий Великий Володимир чи Ярослав Мудрий?

Святий? Нешлюбний син, убивця двох братів, володар найбільшого на той час гарему, що "вогнем і мечем" охрестив Русь і (вже будучи християнином) дуже хотів (проте не встиг) убити непокірного сина (отого самого – Ярослава)?

"Мудрий" спадкоємець теж (за літописами) "характер мав рішучий, а темперамент бурхливий", тому він також не зупинився перед тим, щоб одразу по смерті батька знищити усіх "дорогих" братів. Щоправда, надалі князь був обачнішим ("Більше лисиця, ніж Лев", – сказав би Макиавеллі!)... Nuda veritas?

Не в історії, а у легендах починається істинне існування "великих" правителів.

Кожен народ бере "неотесану фігуру" володаря і "ліпить" її, відповідно до своїх інстинктів.

Італійці розвінчали Атилла. Германці його ідеалізували, сотворивши короля благочестивого: людоїд став великим патріархом, убивця – справедливим суддею! Латинська традиція перетворила цю постать у марево й чудовисько. Атилла мадярських легенд – святий, як Давид, мудрий, як Соломон, вражаючий, наче Гарун аль-Рашид.

Складається враження, що йдеться про абсолютно різних, кардинально протилежних людей, що одночасно вбивали й дарували людству Вічний Мир Золотого Віку (на це "правило" маємо інший приклад (з національної історії) – гетьман Мазепа – знакова фігура своєї епохи. Людина, яка, в різних інтерпретаціях: Байрона, Пушкіна, Чайковського, Гюго, Ліста, Рєпіна... користувалася відвагою/хитрістю/розрахунком/напускним патріотизмом/героїзмом...).

Логіка не спроможна розібратися у химерному сплаві безумного, злочинного і героїчного, що однаково притаманне вершителям людських дол. Мали рацію П. Ковалевський, який казав, що постаті відомих політиків повинні належати історичній психіатрії (науці, що ще перебуває на стадії розвитку) й Макиавеллі, котрий (без осуду і виправдань!) розглядав діяння можновладців швидше з точки зору природодослідника, ніж історика: "Нехай володарі не бояться прийняти на себе звинувачення у тих вадах, без яких важко втриматися біля керма влади", – писав він, бо часто те, що виглядає як моральна вада політика, насправді приносить благополуччя і безпеку його державі. "Володар, якщо він бажає втримати підданих у покорі, не повинен рахуватися із звинуваченнями у жорстокості" [Макиавеллі Н. Государь... – С.46.] (чи не начиталися Макиавеллі сучасні російський та американський президенти? Адже у теледебатах вони незмінно твердять, що "їх країна буде у безпеці лише тоді, коли активно боротиметься з тероризмом та звільнятиме інші країни від тиранії й диктаторських режимів!" [Поступ. – 2004. – 15 жовтня.]. Питання, звісно, риторичне).

Позицію сильних цього світу "спіридуально" підтримує автор відомого трактату "Мораль і політика" граф Баллестрем: класичні й християнські чесноти, що прославлялися у "дзеркалах князів", не підходящий засіб для справжнього політика, бо навряд чи вони йому допоможуть досягти найвищої цілі – збереження і процвітання держави. Добро під впливом обставин може полягати у тому, щоби обманувати й карати, а не проявляти милосердя й співчуття". І взагалі, перед тим як пропонувати дзеркало політикам, ми, на думку Карла Беллестрема, повинні спершу заглянути у нього самі [Філософские науки. – 1991. – №8.].

~ВИ~

*Одні літають в космос.
Другі літають з вікон.
Треті просто літають.
Для перших – це робота.
Для других – вихід.
Для третіх – найвища
форма самооблуди.
Боже, не став мене перед вибором.
В. Слпчук.*

Чомусь здається, що всі великі події, незворотні трагедії, криваві битви, хитромудрі інтриги й авантюри вже відбулися десь у Стародавньому Римі чи середньовічній Європі. Однак сучасний світ теж виглядає доволі парадоксально (інтригуюче парадоксально!).

У добу матеріального статку людство заледве зводить кінці з кінцями. Здобуто більше свобод, ніж будь-коли, однак мільйони живуть з відчуттям страху, небезпеки і непевності. Корупція й беззаконня в усіх суспільних прошарках доводять населення планети до відчаю.

Україна... Одна з найнещасніших країн світу. Екологічно забруднена, більш ніж на половину заповнена беззахисними прохачами й "мандрівниками"

територія, що, поволі втрачаючи свій "мозок" і "руки", перетворюється у керовану виключно емоціями масу; маса (як і належить!) прагне rapem et circenses! (хліба та видовищ) і, звісно ж, піде за тим "володарем", хто все оце гарантує.

У цій ситуації на політичну арену виходять оточені натовпами прихильників та шоуменів, добре, як предмети особистої гігієни, "розкручені" лідери, що й обіцяють "новий і праведний закон", приміром:

– "створити за п'ять років п'ять мільйонів робочих місць; зробити пенсії і зарплати високими, а ціни й податки низькими; забезпечити доступну і якісну медицину...";

– "скоротити число податків і зборів; ліквідувати усі види пільг для олігархічних структур; вивести гривню із зони залежності долара...";

– "забезпечити справедливу та своєчасну оплату праці; купівельну спроможність, захищену сильною гривнею; компенсацію знецінених заощаджень", "належне пенсійне забезпечення" і т. ін...

– Слухайте, любі мої, – говорять вони, – і тіштеся! Сьогодні рано Святий Миколай виліпив мене з небесної глини – подивіться, яка вона блакитна (навіть з жовтуватим відтінком – О. К.)!

Почувши се, всі у долоні плещуть:

– Ой, Господи! Так се ти маєш бути наш добродій, наш цар? ... От премудрий Соломон! Та за таким царем ми проживемо віки вічні, мов у Бога за дверима!"

Минає рік... Фарба поступово злізає і... блакитно-золотий Осмомисл починає дзявкати по-лисячому...

Тут наче полуда з очей спадає... І ми бачимо "що се лиш лис! Простісінький фарбований лис! Ще й паскудною олійною фарбою фарбований! Тьху, а ми собі думали, що він не знати хто такий!.. Ах ти брехуне! Ах ти, ошуканче!

І не тямлячи вже ані про його добродійства, ані про його величану мудрість; лютий тільки за те, що давав йому дурити себе", народ кидається на нещасного і ...[Франко І. Фарбований Лис. – К.:, 1972. – С.18].

Але минають десятиліття і...

А потім минають століття/тисячоліття і...

Справа/проблема в тім, що, ставлячи галочку навпроти прізвища того чи іншого кандидата у президенти, ми обираємо не стільки конкретну персону, скільки створений ("на сьогодні!") іміджмейкерами популярний (конкурентноздатний!) образ та модель пропонованого ним майбутнього, у якій правда й обман, схожість і фантазія (як у легендах, казках і літописах?).

"Початкові літописи" "пишуться" на медіа-скрижалах; і, перефразовуючи "великого" Наполеона, можна сказати, що "тьма віків дивиться на нас з висоти/глибини цих пірамід/калюж!": стиснутий кільцями гідри отруєння "Рим"; "середньовічний" майдан з машкарами венеціанських карнавалів (жбурлянням тухлих яєць, нецензурними лайками та галасливими процесіями з нагоди обрання папи блазнів); правдиво необарокова ("про сім товстих і худих корів") і навіть не вельми часово віддалені аскетично совдепівські "замальовки" (а ля Булгаков?) ...

Медіі "заколюють" пильність, "естетизують" реальність... Навіть самоїство двох Аяксів (влади та її дзеркального відображення) в інтерпретації ЗМІ(й) чимось нагадує барел'єфи античних цоколів, на яких двоє благородних баранів/буй-турів ніяк не можуть поділити дороги ("Зіштовхуються лише ті, що йдуть одним шляхом", – писав Сенека.).

У цьому гомерично-веселому трагедійному дійстві за участю діючих, екс-, віцеєкс-міністрів і "почету" (в інтерпретаціях/безпосередньо) можна побачити і нову публіцистичну (занурену у глибокий контекст культури й цивілізації) версію древніх легенд та літописів, й сатиричні замальовки із життя початку ХХІ століття, і філософські роздуми про природу добра і зла, моральності й аморальності, тиранії і влади. Йдеться про те, що усе це "читається" як у найвужчому (повсякденному), так і в найширшому (політолого-філософському) контекстах.

СЕБТО – ВИБІР УСЕ-ТАКИ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ЗА НАМИ!

<http://www.mediakrytyka.info/drukovani/08/vybir.html>